

Son Yıllarda Beyin Göçünün Türk Yüksek Öğretimi Üzerindeki Etkileri

Ahmet Cansız

Atatürk Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi
Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü, Erzurum
e-mail: acansiz@atauni.edu.tr

Özet

Cumhuriyetin kuruluşundan beri yüksek lisans eğitimi için değişik kanun ve yönetmeliklerle Türkiye'nin ihtiyaçları doğrultusunda yurt dışına değişik sayıda öğrenci gönderilmiştir. Gönderilen öğrencilerin öğrenimlerini tamamladıktan sonra yurda geri dönmeyerek ülke kaynaklarının boşa harcanmasına sebep oluşturması bu konuda strateji geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Beyin göçünü önlemek için yüklü tazminatlarla rağmen yine de geri dönmeyen burslu öğrencilerin olması bu konuda hala etkili politikaların olmadığını göstermektedir. Bu makalede, beyin göçünün tanımı, gelişimi, ana sebepleri, nitelikli insan hareketliliği, ülkeler üzerindeki etkileri, alınan önlemler ve geleceğe yönelik stratejiler tartışılacaktır. Burslu öğrencilerin geri dönmelerini sağlamak için onların gönderildikleri kurumlar tarafından karar alma mekanizmasının içine sokulmaları etkin bir politika olarak düşünülebilir. Her kurumda bir birim kurularak hem bursluların geri gelmesinin sağlanabileceği hem de geri gelmeyenlerin boşluğunun doldurulması açısından Türkiye'de öğretim gören yabancılara olanaklar sağlanarak bu açığın kapatılabileceği tartışılmıştır. Bu konu üniversitenin eğitim stratejileri ile ilişkilendirilmiştir.

Giriş

"Beyin takımı" göstergesi, üniversite derecesine veya bir alanda geniş bilgiye sahip olan yüksek nitelikli kişileri ifade etmekte ve akademisyenden nitelikli teknisyene, yöneticiden iş adamına kadar geniş bir kitleyi içermektedir. Buldukları toplum eğer gerekli ve/veya yeterli koşulları sağlamıyorsa yüksek nitelikli beyin takımı kendilerini daha iyi ifade edebilecek yerlerde bulunmak istemektedirler. Bu yer değiştirmeler "beyin göçü" olarak adlandırılmaktadır.

Özellikle ekonomik yetersizlikler ve işsizlik gibi nedenlerle Türkiye'nin elinde tutamadığı bilim insanı kaynağı gelişmiş ülkelerde rahatlıkla iş bulmaktadır. Bunun sonucunda kalifiye elemanlar uzaklaşmaya başlamış ve ülkemiz beyin göçü veren başlıca ülkelere biri konumuna gelmiştir.

Beyin Göçünün Gelişimi:

Başta ABD olmak üzere dünyanın gelişmiş ülkeleri geçen yüzyılın başından itibaren diğer ülkelere nitelikli kişileri kendilerine çekmişlerdir.

Özellikle ikinci dünya savaşı bitiminde savaşın kazandırmış olduğu teknolojik gelişmeler, yıkılmış Avrupa'yı tekrar ayağa kaldırmak için gerekli yatırımlarla birleşince insan hareketliliği ortaya çıkmıştır. 1960'lardan itibaren ekonomik alandaki dönüşümler geliştirmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere ekonomik mesafelerinin kapatılabilme imkânı vermiştir. Ancak, geliştirmekte olan ülkelere bunun geri dönüşümü uzun vadeli olmamıştır.

Altmışlı yıllarda kısmen vasıfsız işçi alışına izin veren Avrupa, bilimsel ve teknolojik çalışmalarla kendilerini kabul ettiren bilim adamlarının ülkelerine yerleşmesi için her türlü kolaylığı sağlamıştır. Beyin göçü alan ülkeler arasında Amerika, Kanada, Avustralya, İngiltere, Fransa, Almanya ilk sıraları almaktadır. Türkiye ise gelişmiş ülkelere beyin göçü veren ülkeler arasında ön sıralarda bulunmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Avrupa'daki savaş yüzünden yine içe doğru çok kısa olmakla birlikte bir beyin göçü yaşanmıştır.

Yurtdışına öğrenci gönderme politikasının Tanzimat'tan beri süregeldiği bilinmektedir. 1930'lu yıllarda 1416 sayılı kanunla birlikte bilim ve teknolojide meydana gelen hızlı değişim karşısında bilim alanındaki gelişmelerin ülkemize getirilmesi ve yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacımızın karşılanabilmesi için dışarıya öğrenci gönderilmeye başlanmıştır. Yurtdışına giden öğrencilerimizin bir kısmının geri dönmediği, geriye dönenlerden bazılarının ise bir süre sonra tekrar gittikleri, yurtiçinde eğitimini tamamlamış olanların da bir kısmının dışarıya gittiği bilinen bir gerçektir. Ülkemizin nitelikli insan gücü açığının olduğu ve gelecekte de bu açığın süreceği bilinmektedir.

Yurtdışına eğitim için öğrenci gönderme, resmî burslu ve özel amaçlı olmak üzere iki farklı yöntemle gerçekleştirilmektedir. Resmî burslu olanları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından üniversitelere öğretim elemanı yetiştirmek için öğrenci gönderilmesi oluşturmaktadır. Ülkenin ve yüksek öğretim kurumlarının nitelikli insan ihtiyacını karşılamak için yurt dışına öğrenci gönderilmesi, 1416 sayılı kanunla düzenlenmiş; bu konuda MEB yetkili kılınmıştır. 2547 sayılı kanunun 33. maddesinde 1987 yılında değişiklik yapılarak, üniversitelere YÖK kanalı ile de yurtdışına öğrenci gönderebilmeleri imkânı sağlanmıştır. Özel olanlar ise üniversitelerdeki kontenjan yetersizliğinden veya daha iyi bir gelecek için yabancı ülkelere gidenler oluşturmaktadır.

Beyin Göçünün Ana Sebepleri:

Düşük gelir, gelecek endişesi, iş bulamama, mesleki alan darlığı beyin göçünün önemli etkenleri arasında yer almaktadır. Bunların tamamen dışında olmak üzere sosyo-siyasal sebeplerden dolayı da beyin göçünün gerçekleştiği istatistikler arasındadır. Bilimsel çalışmalara yeterli kaynağın ayrılmaması, fikir üretiminin ve buluşun yeteri kadar desteklenememesi de beyin göçünü ivmelendiren

sebepleri oluşturmaktadır. Özellikle fen bilimlerinde yüksek lisans ve doktora çalışmasını tamamlayan öğrencilerin ülkeye dönmemesinin en büyük nedenini buldukları ülkede sağlanan maddi imkânlar oluşturmaktadır. Eğitimlerini tamamlayarak dönenler ise eğitim ve deneyimlerinin doğru yerlerde değerlendirilmemesi, ücretlerin yetersizliği gibi sebeplerden dolayı bilimsel çalışmalara önem verememektedir.

Beyin göçü sadece ülkemizde olmamakla birlikte gelişmekte olan bütün ülkelerin problemidir. Bu yüzden ülkelerin kurumları kaybetmekte olduğu nitelikli insan gücü konusunda diğer ülkelerde yapılan çalışmaları da hesaba katmak zorundadır. Literatürde beyin göçünün nedenleri konusunda çok fazla çalışma yoktur [1]. Yapılan araştırmaların ortak noktasını mesleki alanda duyulan kaygılar ve ekonomik nedenlerden kaynaklanan sorunlar oluşturmaktadır.

Nitelikli İnsan Hareketliliği ve Beyin Göçüne Etkisi

Bilim insanı yetiştirmede karar alma süreçleri kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiş olup eğitim ile ilgili karar süreçlerinde en alt birimden itibaren Üniversite Senatosu etkilidir. Araştırma konularının belirlenmesi ve geleceğe yönelik araştırma planları ve stratejileri ile ilgili süreçlerde, öğretim üyelerinin iradesi ve birim akademik kurullarının kararı esas alınmaktadır. Akademik birimlerde her öğretim yılı sonunda tüm öğretim elemanlarının katılımıyla araştırma etkinlikleri bakımından değerlendirilmekte ve gelecek yıla yönelik planlar tartışılmaktadır. Bu bağlamda öğretim üyesi hareketliliğinde ve sonuçlarında kurumun bütün elemanları sorumluluk ve yetki dahilinde görülmektedir.

Öğretim üyesi hareketliliği için sağlanan kaynaklar ülkemizin ihtiyacı olan bilim insanı yetiştirilmesinde sağladığı katkı kadar beyin göçüne de aracı olmaktadır. Yukarıda ifade edilen programların her hangi biriyle yurt dışına çıkan öğretim elemanın gözlemleyeceği şeylerden en önemlisi kendisinin yurtdışına çıktıktan sonra bulunduğu her türlü sosyal ve bilimsel ortamlarla yurt içindeki durumu olacaktır. Bu karşılaştırma beyin göçüne sebep olacaktır. Buradan öğretim üyesi hareketliliğine kaynak ayrılmaması gerektiği sonucu çıkarılmamalıdır. Sadece bu hareketliliğin göçe de katkısının olacağı farkındalığı ile bu konuda program yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi bu hareketliliğin içinde bulunan bilim insanları karar alma süreçlerinin bir parçası olmaları durumunda beyin göçünün bir parçası olmayacaklardır.

Son yıllarda üniversiteler, “İç dölleme” olarak da adlandırılan bir yöntemle ihtiyacı olan öğretim elemanını kendi kaynaklarından sağlamaktadır. Bu da üniversitelerde yerleşme gibi bir olumsuz durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun için gelişmekte olan

üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacı değişik kaynaklardan sağlanmalıdır.

Atatürk Üniversitesi nitelikli insan ihtiyacını kendi kurumlarından karşıladığı gibi yurt içindeki ve dışındaki üniversitelerden de yararlanmaktadır. Bu amaçla mevcut kanun ve yönetmeliklere göre gerek üniversitelerle iş birliği yoluna gitmekte gerekse Türkiye Cumhuriyetinin üniversiteye sağlamış olduğu kontenjanları kullanmaktadır.

Atatürk Üniversitesi ERASMUS, 6. Çerçeve, Milletler Arası Teknik Stajyer Öğrenci Mübadelesi Birliği ve Leonardo Da Vinci Programı ile Avrupa Birliği kurum ve kuruluşlarına katılmaktadır [2].

Beyin Göçü ile ilgili İstatistikler:

Beyin göçü konusunda ülkemizde yeni ve güvenilebilir istatistikler yoktur [3]. Beyin göçü daha çok Amerika'ya olduğundan dolayı mevcut istatistikler de daha çok bu ülke ile ilgilidir. Göç eden insanlar değişik statülerde Amerika'da kaldıklarından istatistiksel verilere ulaşılması oldukça güç olmaktadır. Son zamanlarda yurtdışında 50 bini aşkın öğrencinin bulunduğu tahmin edilmekte; bunlardan eğitimlerini tamamlayıp geri dönmeyenlerin oranının yüzde 30'larda olduğu veriler arasında bulunmaktadır.

Bu çalışmada beyin göçü ile ilgili istatistikler yerine bir durum tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Sadece üniversite bazında bile üniversiteden gönderilen eleman sayıları konusunda güvenilir rakamlara ulaşmanın zorluğu yaşanmaktadır. Bu yüzden mevcut istatistikler değerlendirilirken çok dikkatli olmak gerekmektedir. Literatüre bakıldığında bu konuda çalışmaların yapıldığı fakat bu çalışmaların hem yeni olmadığı hem de Türkiye genelini temsil etmektен yoksun olduğu görülmektedir.

Özel öğrencilerin ABD'ne, Almanya'ya ve Türk Cumhuriyetlerine gittikleri görülmektedir. Resmi burslu öğrencilerin neredeyse tamamına yakını ABD ve İngiltere'ye gönderilirken, özel öğrencilerinse coğrafi yakınlık ve eğitim masraflarının düşüklüğünü göz önünde tutarak hareket ettikleri anlaşılmaktadır. Türk Cumhuriyetlerinde eğitim masraflarının ucuz olması ve Almanya ise yakınlık ve akraba faktörleri gibi nedenlerden dolayı en fazla gidilen ülkeler durumundadır.

Atatürk Üniversitesi Türk cumhuriyetlerine yakın olmasına rağmen bu bölgenin öğrenci potansiyelinden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bu da Türkiye lehinde olabilecek potansiyel beyin göçünü engellemektedir. Atatürk Üniversitesi, fiziksel alt yapısı ve insan kaynakları bakımından ulusal düzeyde üst sıralarda yer almasına rağmen bulunduğu bölgenin coğrafi konumundan kaynaklanan olumsuz koşullar, bölge ve iklim konusundaki ön yargılar ve tanıtım eksikliği nedeniyle öğrenciler tarafından ilk sıralarda tercih edilmemektedir. Atatürk Üniversitesini tercih eden öğrencilerin geldikleri şehirlere bakıldığında % 23'ü Erzurum'dan olduğu ve bunu Trabzon ve Erzincan'ın

takip ettiği görülmektedir [4]. Bu durum gönderilen bursiyerlerin yurda geri dönmemesine sebep teşkil etmektedir. Atatürk Üniversitesi mezunlarının iş bulma durumları ile ilgili sistematik veri bulunmamaktadır. Ancak Atatürk Üniversitesi Mezunları ve Mensupları Derneği bu konuda istatistiksel çalışmalar yapmayı programlamıştır.

Atatürk Üniversitesi, bilim insanı yetiştirme çerçevesinde yurtiçi ve yurtdışında çeşitli uygulamalar yapmıştır. Bu kapsamda 2547 Sayılı Kanunun 35. Maddesine göre toplam 97 araştırma görevlisini lisansüstü eğitim yapmak üzere başka üniversitelerde görevlendirmiştir. Üniversite yine toplam 74 kişi olmak üzere aynı kanunun 35. maddesine göre öğretim üyesi yetiştirme programı kapsamında araştırma görevlisi görevlendirmiştir. Atatürk Üniversitesi ile yurtdışındaki üniversiteler arasında yapılan anlaşma gereği 2001- 2006 tarihleri arasında aynı kanunun 39. maddesine göre yurtdışındaki üniversitelerde toplam 70 öğretim üyesi görevlendirilmiştir. 1988-2006 yılları arasında toplam 85 araştırma görevlisi yine aynı kanunun 33. maddesine göre lisansüstü eğitim yapmak üzere yurtdışında gönderilmiş; bunlardan 14'ü görevlerine geri dönerek müstafî sayılmıştır [2].

Beyin Göçünün Verici ve Alıcı Ülkeler Üzerindeki Etkileri:

Uluslararası açıdan bakılırsa, bilim adamı yeteneklerini değerlendirebileceği en iyi çalışma şartları içinde bulunmayı isteme hakkına sahiptir. Ulusal açıdan bakılırsa, bölgeler arasında gelişmişlik adil olarak dağılmadığından uluslararası bakış açısıyla ters düşer. İki bakış açısını da göz önüne aldığımızda bilim adamlarının hareketliliği ve bilimin evrenselliği, tüm ulusların refahı için mi yoksa gelişmiş ülkelerin zenginliğine katkıda bulunmak amacı ile mi kullanılmaktadır sorusu gündeme gelmektedir. Gelişmiş ülkeler ile yoksul ülkeler arasındaki farkın giderek artması, beyin göçü konusunda uluslararası yaklaşımın, insanlığa hizmet etmekten çok, gelişmiş ülkelerin çıkarına hizmet ettiğini göstermektedir.

Zengin ve gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin yüksek nitelikli insanlarına kapılarını açması, göç veren ülkelere yüksek maliyetlere neden olmaktadır. Beyin göçü veren ülkelerin önemli kaybını, bu ülkelere göndermiş olduğu öğrenciler oluşturmaktadır. Her öğrencinin ortalama dört yıl eğitim gördüğü göz önüne alınırsa, bir öğrencinin dört yıllık maliyeti en az 200 bin dolardır [5, 6]. 1990'lı yıllardan sonra özellikle internet vasıtasıyla iletişimin artması geri dönmeyenlerin sayısını daha da artırmıştır. İnternet vasıtasıyla Türkiye'de her hangi bir kurumda çalışan bilim insanı bile yurt dışındaki ArGe şirketlerine başvurabilmektedir.

Yüksek nitelikli işgücü kaybı kamu yatırımlarında düşük geri dönüş oranına yol açmaktadır. Yurt dışında eğitim alarak dönen insan sermayesinin bilgi akışı sağlama, işbirliği imkânları

yaratma, dışarıdakilerle iletişimi geliştirerek ortak girişimler ve para transferi sağlama gibi olanaklar sağlayacakları ve öğrenci gönderen ülkelerin gelişmesine katkı yapacakları bir gerçektir.

Beyin Göçüne Karşı Alınan Önlemler ve Geleceğe Yönelik Stratejiler

Uluslararası alanda beyin göçüne yönelik yaklaşımlarda beyin göçü alan ülkeler bakımından kişisel özgürlükleri ön planda tutan destekleyici, eleman kaybeden ülkelerde ise genelde kısıtlayıcı uygulamalara yönelinmektedir. Beyin göçünün engellenmesinde en etkili yöntem, ikna etmek ve itici-çekici faktörlerin etkisinin azaltılmasıdır.

Yurtdışına göç etmiş bilim insanlarının yaratmış olduğu boşluğu doldurmak amacıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı tarafından Türkiye'de kurum ve kuruluşlara danışmanlık hizmetleri sağlanmıştır. Bu program 1970 li yıllarda başlamasına rağmen her hangi bir katkısının olup olmadığı konusunda belirgin çalışmalar yoktur.

Yurt dışına giden yüksek nitelikli insan kaybımız, ülkemize öğrenim için gelen öğrencilerle asgariye indirilebilir. Atatürk Üniversitesi'nde yabancı öğrenci sayısı 100 civarındadır. Eğer yabancı öğrenciler için özendirici faaliyetler düzenlenirse üniversitenin kendi mezunlarından kaybolan nitelikli beyin kısmen telafi edilmiş olur. Bu konuda özellikle Türk cumhuriyetlerinden faydalanılabilir. Türkiye genelinde her üniversite bu konuda çalışma yaparak kendi kayıplarını telafi etme yoluna giderse ülke olarak bütün kayıplar telafi edilmiş olur. Yurtdışına giden öğrenciler tamamen kayıp olarak değerlendirilmemeli aksine sürekli irtibat halinde olunmalı ve dışarıdaki süreçleri gözlenmeli, yerleşmiş olanlar için de sistematik bilgi toplanmalıdır. Yurtdışında bulunan bilim insanlarımızın buldukları yerden nasıl yararlanabiliriz yaklaşımı ile iletişim kurularak doküman, yayın, uzman görüşü ve seminer konularında yardım alınabilir.

Yurt içinde nitelikli bilim insanı yetiştirmek amacı ile iç kaynakları maksimize etmek gerekir. Bu konuda Amerika'daki uygulama örnek olarak alınabilir. Belirli bölgelerde ulusal laboratuvar kurulmuştur ve çevre üniversitelerin bilim insanları bu olanaklardan yararlanmaktadır. Ülkemizde buna örnek olarak TÜBİTAK verilebilir. Ancak her üniversiteye yakın olabilmesi açısından birçok araştırma laboratuvarı merkezine ihtiyaç vardır. Yine Amerikan modelini örnek alarak kurulan Teknoloji Enstitüleri bu maksatla kullanılmaktadır. Fakat bu enstitüler son yıllarda daha çok eğitime yöneldiklerinden kuruluş maksatlarını tam manasıyla yerine getirdikleri söylenemez.

Türkiye'deki özellikle yeni kurulmakta olan üniversitelerde elemanı olmayan bölümler de kurulmaktadır. Kurulum aşamasında bu bölümlerin işlevsel hale gelebilmesi için yurt içine ve yurt dışına öğretim görevlisi yetiştirmek amacıyla gönderilmektedir. Yüksek lisans ve doktora eğitimi

ortalama yedi yıl gerektirmektedir. Bu elemanlar peyderpey gönderildiklerinden dolayı da bölümün tam teşekküllü hale geçmesi on yılları almaktadır. Bölümün aktif eğitim ve öğretim hayatına geçmemesi ise bölüm adına giden öğrencileri bölümden soğutmaktadır. Bu yüzden bölümün birçok burslu ve bursuz elemanı istifa etmektedir.

Yüksek Öğretim Kurulunun onay verdiği bölümler birkaç yıl içinde aktif hale gelmediği taktirde kaynak israfına sebep olmaktadır. Misafir öğretim üyesi uygulamasıyla bölüm etkin hale getirilmelidir. Sonraki dönemlerde bölüm, cazibe merkezi olacağından birkaç yıl içinde kendi ayakları üzerine duracak hale gelebilecektir.

Dünyanın bazı bölgelerinde, son on yıllarda, yüksek öğretim politikasında kurumsal özerklik, stratejik gelişmelerin temelini oluşturmaktadır. Yüksek öğretime yeni sorumluluklar yüklenmiştir. Daha önceden devlet tarafından icra edilen fonksiyonlar artık bir üniversiteye doğrudan verilmektedir. Güçlendirilmiş özerklik; gelir üretmek, öğrencileri memnun etmek için kurumsal performansı artırmak, fon akışlarını başarmak, ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, çok hızlı gelişen öncelikleri karşılamak için gerekli stratejileri oluşturmak ve bunları uygulamak gibi yeni sorumluluklar da yüklemektedir. Bu bağlamda üniversiteler devlet tarafından belirlenen stratejiler yerine kendi stratejilerini belirleme durumundadır. Beyin göçü konusunda kaynak israfını önlemek için üniversite bir alt birim oluşturarak bunu minimize etme yoluna gitmelidir.

Beyin göçünün önlenmesi konusunda devletin bütün kurumlarına ve sivil toplum örgütlerine de önemli görevler düşmektedir. Bilginin değerli kabul edildiği bir toplumda bilimi üretenler de değerli olacağı için başka arayışlar içine girmezler. Bunun için bilim toplumunun oluşturulması gerekir. Kendi ülkesinin de göç etmek istediği gelişmiş ülkelerin düzeyine yükselmesi için kendisine ihtiyaç olduğu hissettirilmeli ve maddî olmasa da bir manevî tatmin sağlanmalıdır.

Tartışma ve Sonuç

Ekonomik yetersizliklerden dolayı göç eden insan kaynağı, gelişmiş ülkelerde rahatlıkla iş bulabilmektedir. Beyin göçü konusunda ülkemizde güvenilebilir istatistikler yoktur. Mevcut bilgiler süreksiz olmakla birlikte belirli kurumların bilgisi ötesine geçememiştir. Beyin göçünün olduğu ülkeler arasında Amerika, Kanada, Avustralya, İngiltere, Fransa, Almanya ilk sıraları almaktadır. Türkiye gelişmiş ülkelere beyin göçü veren ülkeler arasında ön sıralarda bulunmaktadır.

Yurtdışına öğrenci gönderme politikasının Tanzimat'tan beri süregeldiği bilinmektedir. 1930'lu yıllarda 1416 sayılı kanunla birlikte bilim ve teknolojinin ülkemize getirilmesi ve yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacımızın karşılanabilmesi için dışarıya öğrenci gönderilmeye başlanmıştır.

Ülkemizin nitelikli insan gücü açığının olduğu ve gelecekte de bu açığın artarak süreceği gerçeği bilinmesine rağmen bu insanları ülkelerinde çalışmamaya iten birçok faktörler bulunmaktadır. Ülkemiz göndermiş olduğu bursiyerlerin geri gelmemesi ile çağa yetişme fırsatını kaçırma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Resmi burslu statüde öğrenci gönderen bütün kurumlar kontenjanları belirledikten sonra bu bilgileri diğer kurumlarla ikili münasebetler çerçevesinde paylaşarak bursiyerlerin sayısının ve hangi konularda çalışmalarını gerektiğinin optimum seviyede tutulmasını sağlayabilir.

Beyin göçünün engellenmesinde en etkili yöntem, ikna etmek ve itici-çekici faktörlerin etkisinin azaltılabilmesinde saklıdır. Yurtdışına giden yüksek nitelikli insan kaybımız, ülkemize öğrenim için gelen öğrencilerle asgariye indirilebilir. Atatürk Üniversitesi Türk cumhuriyetlerine yakın olmasına rağmen bu bölgenin öğrenci potansiyelinden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bu da Türkiye lehinde olabilecek potansiyel beyin göçünü engellemektedir. Yurt içinde nitelikli bilim insanı yetiştirmek amacı ile iç kaynakları maksimize etmek gerekir. Bazı merkezler tespit edilip, buralara alanlarında başarılı yabancı bilim adamları getirilerek, lisansüstü eğitimde yüksek kalite standartlarına erişilebilir. Bu çalışma nicel birtakım istatistiklerin incelenmesiyle bu istatistiklerin detaylarının tartışılması yerine bu konuda nitel değerlendirmeler içermektedir. Bu çalışmada nicel birtakım istatistiklerin incelenmesiyle bu istatistiklerin detaylarının tartışılması yerine bu konuda nitel değerlendirmelere dikkat çekilmiştir.

Referanslar:

- [1] T. Oğuzkan, "Yurtdışında Çalışan Doktoralı Türkler Türkiye'den Başka Ülkelere Yüksek seviyede Eleman Göçü Üzerinde Bir Araştırma", ODTÜ, Yay No:23, Ankara, 1971.
- [2] Atatürk Üniversitesi Öz Değerlendirme Raporu, Erzurum: 2006.
- [3] N. Kurtulmuş "Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Stratejik İnsan Sermayesi Kaybı: Beyin Göçü", Sosyal Siyaset Konferansları İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3662, 1992.
- [4] Atatürk Üniversitesi Strateji Raporu, Erzurum: 2006.
- [5] Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Milli Eğitim Sayısal Veriler 2001, Ankara: MEB, 2001.
- [6] ÖSYM, Yüksek Öğrenim İstatistikleri 1999-2000, No: 2000-5, Ankara: 2000.